

HLA SA TEL

ZPRAVODAJ
MĚSTSKÉ
ČÁSTI
PRAHA 15

ČÍSLO
2022
ROČNÍK 28
NEPRODEJNÉ

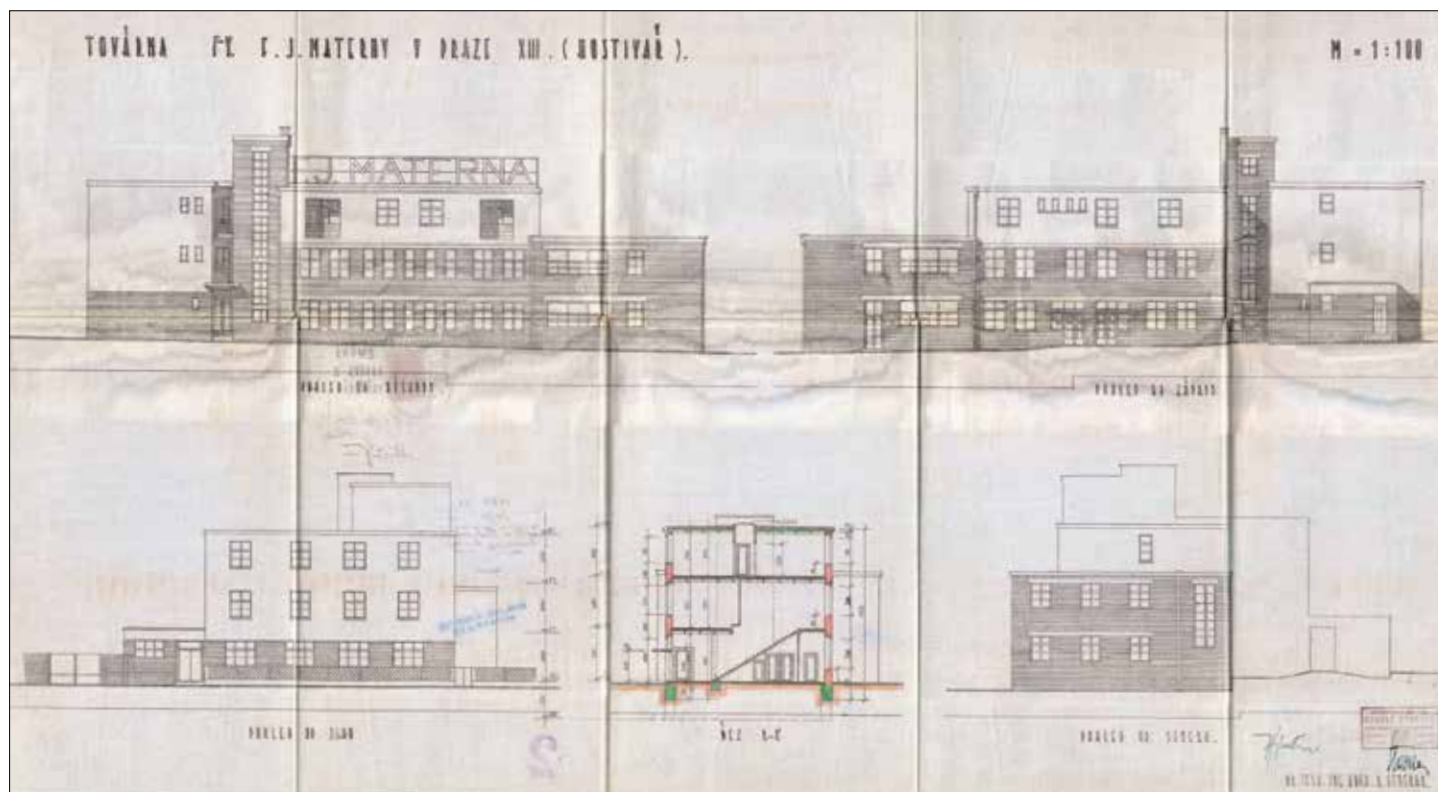
5

WWW.PRAHA15.CZ

**JEDNODENNÍ
ZÁJEZD
PRO SENIORY
STR. 6**

**POJĎTE S NÁMI VYLEPŠIT
NAŠI MĚSTSKOU ČÁST!**

STRANA 4

Architektura v Hostivaři – Díl 16. F. J. Materna – Šlechtic s modrou krví míchá barvy

Když novopacký rodák František J. Materna zakládal v Praze firmu na barvy a laky, asi nikoho nenapadlo, že bude svět jeho barvami zářit ještě o půldruhé století později. Obchodník začínal od příslovečné píky a brzy se vypracoval mezi nej přednější průmyslníky v zemi. Navíc jeho jméno najdeme nejen v hospodářských ročenkách, ale i ve světě bankovníctví nebo třeba v knihách o Národním divadle.

Vladykové Maternové z Květnice bývali významným šlechtickým rodem, svá panství mívali v okolí Českého Brodu. Alespoň ve starších dobách před Bílou horou. Po roce 1620 musela politicky aktivnější část rodu opustit české země i monarchii, jiní Maternové zde zůstali, někteří z nich se usídlili v Nové Pace. Na jejich slavnou minulost se nezapomnělo i díky perlám české literatury – objevují se např. v Jiráskově F. L. Věkovi nebo Winterově Mistru Kampanovi. Výrazněji však do politické historie už nezasáhli. A právě z novopacké větve rodu pocházel František Josef Materna, narodil se zde 24. září 1858. Životní cesta pro něj ale byla narýsována v Praze.

Od barev po bankéře

Materna pocházel z rozvětvené rodiny, jeho rodiče Josef a Františka Maternovi přivedli na svět mnoho dětí, které všechny udělaly profesní kariéry. Ať už to byl doktor medicíny Edvard, ředitel reálky v Hradci Králové Josef nebo novopacký továrník Bohumil. Zajímavé partie si zvolily i dcery, Antonie si vzala průmyslníka v Li-

berci, Josefa továrníka ve Dvoře Králové, Marie s manželem obchodovali s realitami, choť Anny působil jako ředitel cukrovaru v Horkách nad Jizerou. Nás však nejvíc zajímá cesta a osudy Františka Josefa.

Do hlavního města země se přestěhoval v roce 1881 a ve třidvaceti letech se pustil do podnikání. Počátkem následujícího roku založil v Bredovské ulici čp. 10 (dnes ulice Politických vězňů) svůj první obchod, v němž prodával různé sortiment, plodiny či drogistické zboží, ale předně všemožné barvy, které od počátku určovaly směr jeho podnikání. V říjnu 1882 nechal u obchodního soudu zapsat novou firmu pod jménem „F. J. Materna“, která se už specializovala na barvy, laky a fermeže. „Vidíme, že již tehdy uplatňoval se u nás přirozený, ač mimovolný amerikanismus,“ čteme ve firemní brožurě o rovných padesát let později. „Počátečním kapitálem bývala téměř bez výjimky jen bystrá obchodní fantazie a rozhodnost s houževnatostí. Byl to kovově pevný a tvárně pružný materiál, z něhož tehdejší doba razila četné zakladatele domácích firem velkoobchodních i průmyslových.“

Materna byl velmi inteligentní, schopný obchodník, navíc společenský člověk, jenž se v pražském sociálním životě rychle adaptoval a brzy nechyběl na žádném důležitém plese. Kupříkladu už roku 1889 je jmenován mezi významnými hosty dýchánku Spolku českých obchodních cestujících, kterého byl členem.

František J. Materna, potomek slavného šlechtického rodu a zakladatel jedné z nejdéle existujících společností na výrobu barev

Jeho společenská prestiž nabírala neobyčejně rychle obrátky, vše, na čem se podílel, mělo navíc národnostní charakter, i ve své firmě zaměstnával přednostně Čechy a podnik v obchodní komunikaci užíval národní jazyk. To, že není srdcem právě příznivec rakouské monarchie, bylo znát i z názvů jím zakládaných či spoluzakládaných organizací a firem. Ať již to byla „Česká banka“ v Praze a „První česká diskontní společnost“ či „Česká dětská nemocnice“, již se stal předsedou. Jeho jméno figuruje v bezpočtu finančních sbírek pro všemožné účely od slavné Matice české přes feriální osady (kde byl členem odboru vedle např. T. G. Masaryka) po stav-

Vozový park Maternovy hostivařské továrny za první republiky

bu brněnského Národního divadla. Ostatně v pražském Národním divadle se stal v roce 1902 revizorem účtů. K tomu všemu byl členem Sokola, obchodnického spolku Merkur stejně jako Klubu samostatných obchodníků nebo bezpočtu dobročinných organizací. Skutečně úctyhodná kariéra. Dodejme, že politicky celý život zůstal věrný pravicové Národní demokracii, jejíž duší byl pozdější první předseda vlády Československa Karel Kramář.

První továrna

Rovněž do světa barev Materna brzy pronikl jako málokdo. Už roku 1890 se z malého krámku v Bredovské přesunul do větších a mnohem reprezentativnějších prostor v poříčské Zlatnické ulici čp. 3. Ano, tam, kde dnes najdeme luxusní restauraci Next Door kuchaře Zdeňka Pohlreicha. Materna zde nabízel barvy všech druhů: natěračské, malířské, trvanlivé fasádní, k tomu laky, ultramarin nebo také strojní oleje. Ovšem ani obchod, či stále více už velkoobchod jej neuspokojoval, mířil výš. Konec konců proč by měl pouze prodávat barvy, když je mohl sám vyrábět? Rozhlížel se tedy po továrních prostorách, a když v roce 1891 v Holešovicích končila firma Josefa Bulise na knihtiskařské barvy, chytil se příležitosti. Komplex budov čp. 313 na rohu Dělnické a Osadní koupil a upravil, roku 1893 zde potom slavnostně otevřel vůbec první českou továrnu na výrobu barev. Že se jednalo o firmu skutečně národní, neopomínal zdůrazňovat ani v bohaté inzerci. „České továrny tohoto druhu ve větším rozměru jsme dosud postrá-

dali,“ přikyvovaly Národní listy po jejím otevření (příčemž hlavní obchod ve Zlatnické souběžně fungoval dál).

Mezi první novinky výroby patřil černý lak bez lesku určený speciálně na školní tabule. A jako správný obchodník Materna neopomněl spolu s nimi nabízet i houby na stírání tabulí. Ctěnému obyvatelstvu nabízel veškeré druhy „laků na nábytek, na kočáry, na stavby a stroje a ke všem jiným účelům, jakož i barvy olejové, parními stroji třené, vše v jakosti výborné a cenách nejlevnějších“. Mohli jste zde zakoupit barvy skutečně na vše, ať už jste chtěli vymalovat koupelnu, podlahu, či si nalakovat malý model autíčka, vlastní porcelán anebo si třeba jen obarvit módní klobouk. Jedním z hlavních obchodních artiklů se staly patentované rychleschnoucí barvy značky Orlice, podlahový Emailit, barva Maternol nebo později autolak Efima, z doplňkového sortimentu nechyběla leštidla či pasty na parkety.

Začínalo toho na jednoho člověka být skutečně mnoho, a tak Materna, nyní již ve společnosti titulovaný jako komerční rada, svěřil roku 1899 vedení provozu prokuristovi Josefu Františku Kyselovi, dosavadnímu starostovi obchodního grémia v Novém Bydžově.

Český štít na Senovážném náměstí

Firmě se dařilo tak dobře a vyvážela už barvy do tolika zemí (zejména cílila na Halič a Uhry), že opustila nájem ve Zlatnické ulici a zakoupila si vlastní reprezentativní dům na Havlíčkově (Senovážném) náměstí čp. 982, kde otvírala 1. srpna 1901. Až tudy někdy půjdete, pozvedněte pohled, dodnes na domě najdete nejen továrníkovy iniciály či nápis „U Maternů“, ale také krásnou novorenesanční fasádu se secesním dekorem.

Věstník obchodnické omladiny československé dává přes most času nahlédnout i dovnitř: „Závod páně Maternův reprezentuje se již zevně ryze česky vkusným a nápadným štítem, což ve spoustě okolních dvojjazyčných štítů zvláště vyniká. Uvnitř pak zařízení je přesně odborné, což docíleno bylo jednak adaptací, jednak přístavbou nových místností, z nichž se zvláště jmenovati sluší bezpečné sklepy pro hořlaviny, 11 skladišť s palandami k roztřídění zboží dle druhů, krám pro místní expedici, tři pisárny a rozsáhlé skladiště sklepní. Z ulice až do skladišť vede kolejní dráha.“

Přes obrovský záběr továrny a obchod dokázalo v této době vést pouhých 37 dělníků. Když firma roku 1907 oslavila pětadvacáté výročí, založil majitel podpůrný fond pro své zaměstnance a rovnou do něj vložil 5000 korun. Vydal také brožurku spojenou s nabídkovým katalogem, kde popsal svou dosavadní profesní cestu. „Historie českého self-made-mana, který před lety, kdy v tomto oboru výrobním byli jsme téměř bez posic, založil závod, jenž dnes patří k nejlepším a nejsolidnějším,“ konstatovaly Maternovi vždy nakloněné Národní listy. „Třeba spisek má účely

Firma začínala skromně, ale vypracovala se na předního výrobce barev v zemi

obchodní, jest i pěkným dokladem toho, jakými cestami pokračujeme ve svém hospodářském rozvoji.“

Stejně tak si firma nemohla nechat ujít příležitost prezentovat se na Jubilejní výstavě Obchodní a živnostenské komory, jež proběhla na Výstavišti v Bubenči v roce 1908. Těžko hledat lepší reklamu, když výstavu navštívilo půl třetího milionu návštěvníků. Firma své zboží propagovala všemožnou reklamou, zdaleka nejen tradiční inzercí v tisku a katalogy s ceníky. Kupříkladu v roce 1929 vydala knihu nazvanou „Cesty ke kráse v naší domácnosti“, která nabádala a učila hospodyně, jak si udělat domov krásnější a hýřící všemi barvami, stejně jako radila, jak si zkrášlit lak na autě nebo na jízdním kole. Části brožury vycházely tiskem i v časopisech.

Pokračovatel rodu

Maternovi se zkrátka dařilo, na co jen sáhl. Dokonce i v osobním životě. Oženil se mladý, již roku 1885, kdy v Nové Pace pojal za ženu o tři a půl roku mladší slečnu Julii Fuchsovou. Jejich manželství bylo požehnáno čtyřmi dětmi, jako první se v roce 1887 narodil syn Viktor, následovaný třemi sestrami Milenou, Věrkou a Zdenkou.

František Josef Materna prožil plný život. Zvolnil až roku 1913, kdy jej ranila mrtvice. Opustil některé vysoké funkce, zejména v jím založené a tehdy velmi dobře prosperující České bance (která existovala až do obsazení republiky hitlerovským Německem). Bylo načase kvetoucí firmu pomalu předat další rodinné generaci, což František Josef pomalu a rozvážně učinil, takže mohl 30. ledna 1929 odejít z tohoto světa s lehkým srdcem. O pár měsíců dříve oslavil sedmdesátiny. „V továrníkovi F. J. Maternovi odešel člověk poctivé práce a vynikající hospodářský průkopník, vždy přísný k sobě a laskavý k druhým,“ napsaly do jeho nekrologu Národní listy.

Byl to právě již zmíněný syn Viktor, jenž se stal otcovým pokračovatelem a jeho vliv byl brzy vidět. A právě Viktor nakonec celou tovární výrobu přenesl z Holešovic do Hostivaře. K tomu se ovšem dostaneme až v příštím díle našeho seriálu.

● Lukáš Berný

Výrobky „první české továrny na barvy a fermeže“, mezi nejznámější značky patřily Emailit, Maternol, Ceratin nebo Efima